

Män kollar prostatan för sent

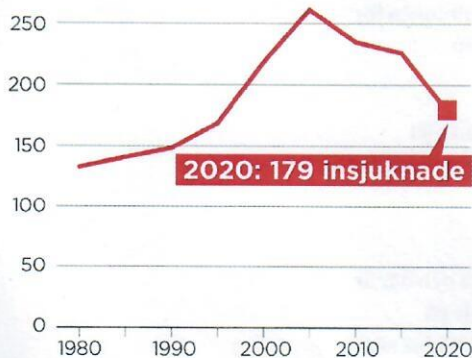
Män i Sverige ska erbjudas organiserad prostatacancer-testning, enligt rekommendationer från Socialstyrelsen. Trots det har endast två av 21 regioner kommit i gång med sådan testning, enligt Prostatacancerförbundet.

Amanda Alvarsson/TT

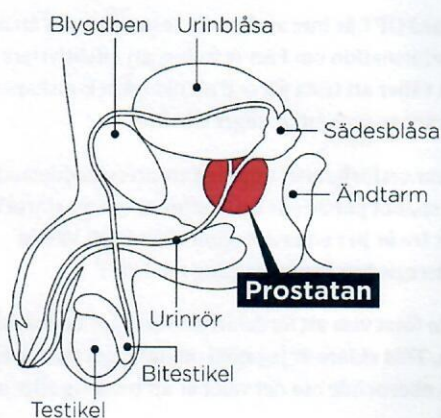
Publicerad 05:30

Prostatacancer

Insjuknade i prostatacancer per 100 000 invånare 1980–2020*.

Källa: Cancerfonden *Enligt befolkningen 2016.

Prostatacancer är en av de vanligaste cancerformerna i Sverige. Närmare 11 000 personer fick diagnosen 2019. I ett tidigt stadium ger sjukdomen sällan symtom, utan det är först när tumören växer som männen märker av en skillnad i kroppen.

– Problemet med prostatacancer är att när män söker med symtom, vilket är när den (tumören) har växt sig så stor att den trycker mot urinblåsan eller på urinröret, eller har spridit sig till skelettet och gett smärtor, så kan vi inte bota, säger Ola Bratt, professor i urologi och klinisk cancerepidemiologi vid Göteborgs universitet.

– Enda chansen egentligen att upptäcka prostatacancer i ett botbart skede, det är att män utan symtom tar ett test, säger han.

På Vårdguidens hemsida står det att regelbundna PSA-prov ger goda möjligheter att upptäcka prostatacancer i tidigt skede, därför rekommenderas män mellan 50 och 75 år att testa sig även om de inte har symtom.

Provet tas som ett blodprov i armen, där svaret visar vilken nivå PSA-värdet ligger på. Ett PSA-värde över tre visar att man har någon form av sjukdom i prostatan, men inte vilken. Förhöjt PSA-värde kan även bero på bland annat godartad prostataförstoring, urinvägsinfektion eller inflammation i prostatan.

För fyra år sedan beslutade Socialstyrelsen att hälso- och sjukvården inte bör erbjuda ett nationellt screeningprogram för prostatacancer med enbart PSA-prov. Beslutet motiverades med att metoden "inte överväger de negativa effekterna".

utvecklats av alla mediciner som har en liten cancer i sin prostata, men bara en av tolv drabbas av en allvarlig prostatacancer, säger Ola Bratt.

Socialstyrelsen anser att många av de män som skulle erbjudas screening riskerar att få en diagnos trots att deras cancer aldrig hade utvecklats till en allvarlig sjukdom, så kallad överdiagnostik. De utredningar som följer, med bland annat vävnadsprover från prostatan, medför dessutom vissa risker, och de behandlingar som finns har en ganska hög risk för biverkningar.

Även om Socialstyrelsen sagt nej till ett nationellt screeningprogram där männen får en inbjudan till provtagning, uppger myndigheten att organiserad PSA-testning inom ramen för forskning och utveckling går i linje med dess rekommendationer.

Därför har Regionala cancercentrum i samverkan (RCC) fått i uppdrag att stödja regionerna i arbetet med organiserad prostatacancer-testning (OPT). Enligt RCC:s hemsida innebär det att män ska få tydlig information om PSA-provets för- och nackdelar, och därefter får varje enskild individ besluta om att testa sig eller inte.

– Syftet med OPT är inte att fler ska testa sig, utan att alla ska få samma information om PSA-testning, att effektivisera testningen för dem som väljer att testa sig och att öka våra kunskaper om prostatacancer-screening, säger Ola Bratt.

Prostatacancerförbundet uppger i ett pressmeddelande att alla regioner snabbt påbörjade diskussioner om att starta testverksamhet, men efter tre år har endast Region Skåne och Västra Götalandsregionen kommit i gång med OPT.

– Vi måste först visa att fördelarna överväger nackdelarna och där är vi inte än. Tills vidare är jag nöjd om män gör val baserade på kunskap, oberoende om det valet är att testa sig eller att låta bli, säger Ola Bratt.

Olov Berggren, generalsekreterare på Prostatacancerförbundet, anser att det är ett steg i rätt riktning.

– Allmän screening, det är det bästa och man behöver inte själv ta beslutet att gå och testa sig. Ett annat sätt är att tala om hur det är och uppmana till testning. Det är inga farliga undersökningar, säger han.

Dödligheten i prostatacancer har halverats de senaste 20 åren eftersom en stor del av männen redan testats, men enligt Ola Bratt skulle tidig diagnostisering kunna förhindra ännu fler dödsfall.

– Studierna talar för att ett screeningprogram mellan 50 och 70 år kan halvera dödligheten fram till omkring 80 års ålder. Nu dör cirka 1 000 män före 80 års ålder, så det skulle motsvara 500 färre dödsfall.

Olov Berggren lyfter fram att män inte söker vård om de inte har symptom:

– Vi vet att män är mindre benägna att söka vård och att de satsar mindre på sin egen hälsa. Att dessutom tala om prostatacancer har varit och är svårt för många män. Det är inte en del av männens samtalsämne när man träffas.

Både Ola Bratt och Olov Berggren anser att män ofta testas sig först efter påtryckningar från familjemedlemmar:

– Vi upplever att många män tar PSA-prov först efter påstötningar från närstående. Att det sedan inte kommer en inbjudan till provtagning via allmän screening gör att man bortser från risken att "just jag" skulle drabbas av prostatacancer, säger Olov Berggren.

– Män är generellt lite senare på att söka. Ofta är det nog så att om

PSA-test

Provet tas på en vårdcentral som ett vanligt blodprov i armen.

Du får testa dig även om du inte har några symtom eller någon känd förändring i prostatan.

PSA är en förkortning för prostataspecifikt antigen.

Provsvarer visar hur högt eller lågt PSA-värdet är. Ett förhöjt värde visar att du har någon sjukdom i prostatan, men inte vilken sjukdom det är. Ett provsvar som visar ett högt värde behöver därför kompletteras med andra provtagningar eller undersökningar.

Förhöjt PSA-värde kan även bero på bland annat godartad prostataförstoring, urinvägsinfektion eller inflammation i prostatan.

PSA-provet tolkas utifrån gränsvärden, som varierar beroende på din ålder. Om PSA-värdet är under gränsvärdet för din ålder är det liten risk att du har allvarlig prostatacancer. Ett PSA-värde under 1 mikrogram per liter innebär att du har mycket liten risk att få allvarlig prostatacancer de närmaste åren.

Behandling mot prostatacancer kan påverka livskvaliteten. Du kan till exempel få nedsatt förmåga att få stånd eller besvär med att det läcker urin.

Källa: 1177.se

Amanda Alvarsson/TT

RELATERADE ÄMNEN

Prostatacancer

Schibsted

SvD.se är en del av Schibsted. Schibsted är ansvarig för dina data på denna sida. [Läs mer här](#)

Schibsted

SvD.se är en del av Schibsted. Schibsted är ansvarig för dina data på denna sida. [Läs mer här](#)